

GEHEIM

DE TACTIEK VAN HET WERELDVAKVERBOND IN HET CONFLICT TUSSEN
"OUDE" EVC EN EVC-1958.

Samenvatting

De twee functionarissen, die in oktober 1958 een onderzoek naar de scheuring in de communistische vakbeweging van Nederland instelden, brachten een rapport uit bij het secretariaat van het Wereldvakverbond te Praag. Blijkens ontvangen inlichtingen over de inhoud van dit rapport hebben zij in hun conclusies o.m. vermeld dat de EVC-1958 aanzienlijk meer leden schijnt te hebben dan de "oude" EVC. Voorts stelden zij dat het conflict te vers en te diep is om een zeer snelle oplossing te kunnen verwachten. Hun suggesties gingen daarom in de richting van een "wapenstilstand" tussen "oude" EVC en EVC-1958, terwijl een periode van eenheid-van-actie aan een organisatorische hereniging van de beide EVC's zou moeten voorafgaan.

In tegenstelling tot de "oude" EVC werd de EVC-1958 in het 1e kwartaal van dit jaar meerdere malen met invitaties uit het buitenland bedacht.

Van de "oude" EVC reisde de landelijk secretaris B. BRANDSEN ultimo maart naar Warschau, om aldaar in zijn functie van vice-president van het WVV deel te nemen aan de zitting van het Executief Comité van dat vakverbond. Hij trof aldaar zijn rivaal, de voorzitter van de EVC-1958, W. HARTOG, die dank zij steun van Sowjet-Russische zijde als waarnemer toegang tot de vergaderzaal had gekregen. De door BRANDSEN ter tafel gebrachte protesten tegen de aanwezigheid van HARTOG en de verdediging van laatstgenoemde door enkele vooraanstaande WVV-bestuurders, resulteerden in het bedanken van BRANDSEN als vice-president en het uittreden van de "oude" EVC uit het Wereldvakverbond.

B. BRANDSEN en H. GORTZAK reisden in de tweede helft van april naar Joegoslavië.

13 mei 1959

GEHEIM

G E H E I M

DE TACTIEK VAN HET WERELDVAKVERBOND IN HET CONFLICT TUSSEN
"OUDE" EVC EN EVC-1958

Het rapport van de twee WVV-functionarissen.

In oktober 1958 brachten twee functionarissen van het te Praag gevestigde secretariaat van het Wereldvakverbond een bezoek aan Amsterdam om een onderzoek naar de scheuring in de communistische vakbeweging van Nederland in te stellen (Vide dzz. geheim rapport dd. 26 november 1958 no. 475.429).

Deze lieden - de Italiaan D. BANCHIERI en de Fransman R.M.C. CLAIN - hebben omtrent hun bevindingen in Nederland ten behoeve van het WVV-secretariaat een rapport opgesteld. Uit terzake ontvangen gegevens blijkt dat dit rapport een nauwgezette weergave van de gesprekken met bestuurders van de Nederlandse communistische vakbeweging bevat, waaraan enkele inleidende opmerkingen en conclusies van de rapporteurs voorafgaan. In hun inleiding hebben zij weergegeven welke beschuldigingen de "oude" EVC en de EVC-1958 wederkerig tegen elkaar inbrachten. Met commentaar zijn de rapporteurs nogal spaarzaam geweest. Hun opmerkingen komen in het kort op het volgende neer.

I. Huidig ledental.

Wat de "oude" EVC betreft is, ondanks de verzoeken van rapporteurs, geen enkele controle op de sterkte mogelijk geweest. Het komt hun voor dat na de scheuring het grootste aantal leden de EVC-1958 heeft gevolgd, nl. ± 18.850 van de 21.670 leden in de ongedeelde EVC. Deze cijfers vormen de totalen van door de EVC-1958 verstrekte opgaven per bond. Volgens de EVC-1958 heeft de "oude" EVC niet meer dan 1000 contributie-betalende leden en zou de communistische vakbeweging door de scheuring in totaal ± 2000 leden hebben verloren. In enkele bonden, als Chevofa en BNOP, zo stellen de rapporteurs, schijnen de bestuurders van de "oude" EVC wel een dominerende invloed te hebben behouden.

II. Wezenlijke redenen van de scheuring.

De "oude" EVC noemt als enige reden het feit dat de CPN zich in de interne aangelegenheden van de EVC heeft gemengd.

G E H E I M - 2 -

G E H E I M

De EVC-1958 geeft als voornaamste reden op, dat BRANDSEN en REUTER in februari 1958 in een brief aan de EVC-leden hun persoonlijke geschillen met de CPN, in de vakbeweging brachten en daarmee hebben gepoogd de EVC in stelling te brengen tegen de CPN. De overgrote meerderheid der EVC-ers had echter geweigerd zich voor die manoeuvre te lenen.

III. Wederzijdse beschuldigingen.

- a. Tegen "oude" EVC: 1e. Het rondzenden van een ledenbrief als bovenvermeld; 2e. Het beroep op politie en justitie; 3e. De weigering van BRANDSEN c.s. om te voldoen aan het op de statuten gegronde verzoek binnen twee maanden een buitengewoon congres bijeen te roepen; 4e. Bezwaren op het gebied van de vakbondstactiek, zoals b.v. de geneigdheid tot het aanvragen van officiële erkenning, het dwarsbomen van de bouwvakstakingen en van eenheid-van-actie-comité's.

De rapporteurs tekenen hierbij aan dat het moeilijk is zich over deze kwesties een oordeel te vormen. Zij zeggen echter dat de punten ad 2 en 3 wel vaststaan en principieel beschouwd een veroordeling verdienen.

- b. Tegen de EVC-1958: De EVC-1958 heeft volgens de "oude" EVC de scheuring in de communistische vakbeweging bewerkstelligd als dienaar van de belangen der CPN en heeft een lastercampagne tegen de bestuurders van de EVC gevoerd.

IV. Eenheid van actie en hereniging.

De rapporteurs schrijven dat het conflict te vers en te diep is om een zeer snelle oplossing te kunnen verwachten al wordt de politiek van het WVV door beide partijen onderschreven. Aan een hereniging zou een periode van eenheid-van-actie moeten voorafgaan, vooral ook met het oog op toenadering tot de andere vakcentrales. Het verdiende wellicht aanbeveling een soort wapenstilstand en status quo in te stellen, waarbij beide partijen er van afzien over en weer elkaar's leden te winnen, processen aanhangig te maken of beschuldigingen te lanceren.

G E H E I M

V. Eenheid van actie met de andere vakcentrales.

Door EVC en EVC-1958 worden in die richting wel pogingen ondernomen, die de rapporteurs echter niet op de juiste waarde konden beoordelen. Zij stellen evenwel dat die resultaten bepaald niet voldoen aan hetgeen momenteel vereist wordt, terwijl ten opzichte van de ongeorganiseerden vrijwel niets wordt gedaan.

VI. Uitvoering van besluiten van WVV.

Alleen de EVC-1958 heeft zich beijverd de besluiten van de WVV-conferentie tegen de kernbewapening te Berlijn in juni 1958 uit te voeren. Zij heeft pamfletten verspreid en tijdens de vastgestelde "week van solidariteit" (oktober 1958) een openbare bijeenkomst te Amsterdam georganiseerd.

De "oude" EVC noemde de activiteiten van de EVC-1958 in dit opzicht echter van geen enkel nut.

Dit rapport, dat de twee WVV-functionarissen in november 1958 bij het secretariaat van het Wereldvakverbond te Praag hebben ingediend, heeft tot nu toe niet tot bepaalde besluiten van het WVV geleid. Voor zover bekend is het tot dusverre een gesloten boek voor de beide EVC's en de meeste andere bij het WVV aangesloten organisaties gebleven.

Contacten met het buitenland.

In het eerste kwartaal van 1959 werden alleen bestuurders van de EVC-1958 naar het buitenland uitgenodigd. Zo nam een vrouwelijk bestuurslid van de textielarbeidersbond der EVC-1958 in februari jl. deel aan een anti-Euromarkt-bijeenkomst te Parijs. In dezelfde maand bracht ook een 2 mans-delegatie van de EVC-1958, daartoe speciaal uitgenodigd, een bezoek aan Hongarije.

De voornaamste invitatie kwam evenwel uit de USSR. Twee EVC-1958 bestuurders, W. HARTOG en H. BODDE, kregen de gelegenheid het jaarlijkse congres van de Sowjet-Russische vakbeweging te Moskou als gast bij te wonen. Bij hun vertrek naar Moskou op 20 maart werd hen door de algemeen secretaris van de CPN, Paul de GROOT, uitgeleide gedaan. Hij gaf hun de instructie te Moskou een uiteenzetting te geven over de recente verkiezingsuitslagen voor de Tweede Kamer. Zij dienden

G E H E I M

daarbij o.m. te zeggen dat de verslagen Bruggroep aanvankelijk een zekere autoriteit bezat, dank zij het bezet houden van 4 Kamerzetels en het feit dat BRANDSEN kon schermen met zijn vice-voorzitterschap van het WVV. De Bruggroep had de interne partijstrijd op straat gebracht, waardoor vooral onder de communistische sympathisanten verwarring was ontstaan. HARTOG en BODDE moesten er vooral op aandringen dat thans van de zijde van het WVV maatregelen tegen BRANDSEN c.s. zouden worden genomen.

De zitting van het Uitvoerend Comité van het WVV.

Na afloop van het congres in Moskou (+ 27 maart) zouden HARTOG en BODDE nog een rondreis door de Sowjet-Unie maken. Dit plan werd inderdaad uitgevoerd doch voor HARTOG duurde de rondreis slechts enkele dagen. Hij werd nl. toen hij op 29 maart te Leningrad verbleef naar Moskou teruggeroepen. Enige Russische vakbondsleiders verzochten hem tezamen met de nog te Moskou verblijvende leden van het Executief Comité van het WVV naar Warschau te reizen, alwaar de 17e zitting van het genoemde bestuurscollege zou worden gehouden.

De leden van dit college worden benoemd door het congres (dat de laatste maal in oktober 1957 te Leipzig bijeenkwam). W. HARTOG, voorzitter van de EVC-1958, is geen lid van dit Executief Comité, in tegenstelling tot zijn tegenstander, de secretaris van de "oude" EVC, B. BRANDSEN, die dan ook in zijn kwaliteit van vice-voorzitter van het Wereldvakverbond naar Warschau was uitgenodigd.

Nadat hem het bovenvermelde verzoek was gedaan, stelde HARTOG zich telefonisch in verbinding met het secretariaat van de EVC-1958 te Amsterdam, dat hem adviseerde de geboden kans met beide handen aan te grijpen. "De Waarheid" berichtte prompt op 31 maart dat HARTOG als vertegenwoordiger van de EVC-1958 de zitting te Warschau zou bijwonen.

Uit deze gang van zaken is duidelijk geworden dat er aanvankelijk geen sprake was van een afvaardiging van HARTOG naar Warschau. Zijn aanwezigheid op deze WVV-vergadering blijkt aan het doordrijven van de Sowjet-Unie te danken te zijn geweest.

Het zou overigens onjuist zijn te stellen dat van HARTOG werd verwacht dat hij in Warschau de degens met BRANDSEN zou krui-

GEHEIM

sen. Bestuurders van het WVV hadden hem integendeel gezegd zich rustig te houden; anderen zouden de zaken wel voor hem opknappen.

In dit verband moet nog worden aangetekend dat behalve BRANDSEN alle leden van het Executief Bureau van het WVV (bestaande uit voorzitter, algemeen secretaris en de 12 vice-voorzitters) in maart te Moskou als gasten op het congres van het Sowjet-Russische vakverbond aanwezig waren. BRANDSEN echter had geen invitatie uit Moskou ontvangen. Laatstgenoemde reisde op 31 maart per vliegtuig van Amsterdam naar Warschau, vergezeld van Wouter GORTZAK (zoon van het gewezen Tweede Kamerlid) als tolk. Het verbondsbestuur van de "oude" EVC had hem gemachtigd te Warschau naar bevind van zaken te handelen. Men had reeds het vermoeden dat de zitting te Warschau een keerpunt in de verhouding tot het Wereldvakverbond zou kunnen betekenen. Toen BRANDSEN goed en wel te Warschau was gearriveerd, werd hij telefonisch van Amsterdam uit gewaarschuwd dat volgens "De Waarheid" ook HARTOG op de zitting aanwezig zou zijn.

Toen BRANDSEN op 2 april voor de eerste zitting van het Executief Comité van het WVV de zaal binnen kwam, bleek hem dat zijn rivaal W. HARTOG reeds de plaats had bezet die voor de Nederlandse gedelegeerde was bestemd. Voor BRANDSEN was een tafeltje achteraf gereserveerd. Hij wendde zich onmiddellijk tot de algemeen secretaris L. SAILLANT. Deze ried hem af de kwestie aan de orde te stellen, temeer daar een "grote vakorganisatie" (kennelijk bedoelde hij de Sowjet-Russische) reeds het uittreden van de "oude" EVC had geëist. Na opening van de zitting vroeg BRANDSEN echter toch het woord. Hij maakte bezwaar tegen de aanwezigheid van de "scheurmaker" HARTOG als waarnemer op deze besloten zitting.

SAILLANT antwoordde hier ongeveer het volgende op: Wij hebben BRANDSEN geadviseerd de WVV-leiding de tijd te geven de rapporten over de scheuring in de communistische vakbeweging van Nederland te bestuderen, doch kameraad BRANDSEN heeft deze redelijke raad in de wind geslagen. Zoals hij zeer wel weet vertegenwoordigt hij niet langer de groep achter HARTOG, een kameraad die wij al 15 jaar lang kennen. Aan HARTOG het recht weigeren hier aanwezig te zijn, zou tegen onze eenheidspolitiek ingaan. BRANDSEN zou zich er juist over moeten verheugen dat het WVV de eenheid tracht te dienen door zowel

G E H E I M

hem uit te nodigen als HARTOG toe te laten. (Het is uiteraard een drogreden van SAILLANT dat hij spreekt van HARTOG's "recht" aan deze besloten zitting deel te nemen).

BRANDSEN zette hierna nogmaals zijn bezwaren tegen de gang van zaken uiteen. Hij sprak de beschuldiging uit dat de "scheurmakers" van het begin af zijn gesteund, zelfs in die mate dat uitnodigingen welke de "oude" EVC reeds uit het buitenland had ontvangen, werden geannuleerd. Daarop stelde hij zijn functie van vice-voorzitter van het WVV ter beschikking en kondigde aan dat zijn organisatie thans zeer waarschijnlijk de contacten met het WVV zou verbreken.

Hierop nam de Italiaan Fernando SANTI, (een Nenni-socialist) het woord. Hem ontbraken, naar hij zeide, objectieve informatie over de situatie in Nederland. Enerzijds moest hij BRANDSEN gelijk geven, waar deze het moeilijk kon verkroppen aan één tafel te gaan zitten met iemand die hij als een scheurmaker beschouwt. Anderzijds vond hij dat BRANDSEN ongelijk had als hij zijn functie wilde neerleggen. Ook BRANDSEN zou al het mogelijke moeten doen om de eenheid in een klein land als Nederland, dat al diverse vakcentrales telt en waar de EVC een zwakke minderheidspositie inneemt, te herstellen.

Als Nenni-socialist kon SANTI niet nalaten hieraan toe te voegen dat de vakorganisaties, zoals de verwickelingen in Nederland opnieuw aantonen, onafhankelijk tegenover de politieke partijen moeten staan. De vakbond behoort volgens SANTI van nature de plaats voor de eenheid der arbeiders te zijn. (In Italië zijn communisten en Nenni-socialisten in één vakverbond, de CGIL, verenigd). Hij verzocht tenslotte aan BRANDSEN en GORTZAK de zitting niet te verlaten en stelde voor het WVV-secretariaat te machtigen al het mogelijke te doen voor een herstel van de eenheid in Nederland en daarvan op de volgende zitting verslag uit te brengen. (BRANDSEN schijnt het voorstel van SANTI aldus te hebben opgevat, dat hij zich opnieuw aan het onderzoek van een WVV-commissie zou moeten onderwerpen).

Na SANTI sprak de vertegenwoordiger van de USSR, GRISHIN. Hij zeide dat het Executief Comité hier bijeen was om het vraagstuk van de vrede, dat alle arbeiders ter wereld aangaat, te bespreken en noemde in dit verband de discussie van BRANDSEN betreurenswaardig. Hij onderschreef de woorden van SAILLANT, sloot zich aan

G E H E I M

bij het voorstel van SANTI en verzocht over te gaan tot behandeling van de agenda.

BRANDSEN verklaarde hierna dat hij niet op de suggestie van een nieuw onderzoek kon ingaan en zijn organisatie besloten had niet langer met vertegenwoordigers van de EVC-1958 gezamenlijk aan conferenties e.d. deel te nemen. Hij verliet de vergadering tezamen met zijn tolk W. GORTZAK.

L. SAILLANT, vermoedelijk verrast door het optreden van BRANDSEN, meende zijn beleid voor deze vergadering te moeten verdedigen. Hij verzekerde dat het WVV-secretariaat al het mogelijke had gedaan om de tegenstellingen tussen de beide EVC's niet te verscherpen. Zo was het WVV-secretariaat ook niet ingegaan op verzoeken van de EVC-1958 om BRANDSEN c.s. te royeren. Dat BRANDSEN nu weigerde tezamen met bestuurders van de EVC-1958 te vergaderen, betekende volgens SAILLANT voor het WVV een stap terug. Hij memoreerde dat het WVV-secretariaat zelfs zover gegaan was om in oktober 1958 twee WVV-functionarissen naar Nederland te zenden.

BRANDSEN bleek thans echter weigerachtig nog langer de weg van de eenheid te bewandelen, een feit dat men volgens SAILLANT kon betreuren of alleen constateren.

GRISHIN besloot de discussie. Het beleid van het WVV-secretariaat onderschreef hij ten volle. BRANDSEN had er recht op voor deze zitting te worden uitgenodigd, echter kon het verzoek van HARTOG hier ook aanwezig te zijn, bepaald niet worden geweigerd. Hij vertegenwoordigt immers ook een bij het WVV aangesloten organisatie. De eis van BRANDSEN - niet gesteld in een geest van eenheid - maakte, naar hij zei, de taak van het WVV moeilijk. Hij meende, dat de aanwezigen zich moesten verlaten op het WVV-secretariaat, dat stellig zal doen wat het kan.

BRANDSEN heeft dezelfde dag het EVC-verbondsbestuur telefonisch van zijn bedanken als vice-voorzitter van het WVV in kennis gesteld. Ook HARTOG nam telefonisch contact met Nederland op, als gevolg waarvan "De Waarheid" op 4 april berichtte dat BRANDSEN uit het WVV was "weggejaagd".

De dagbladen achter het IJzeren Gordijn en radio Warschau, dat dagelijks uitvoerige verslagen van de zittingen uitzond, maakten met

G E H E I M

geen woord melding van het incident dat zich bij het begin van de eerste zitting had voorgedaan.

Hoewel de WVV-leiding (speciaal onder Sowjet-Russische druk) BRANDSEN in zekere zin tot de door hem aangenomen houding heeft geprovoceerd, had zij waarschijnlijk niet verwacht dat hij de zitting zou verlaten.

Voor de WVV-leiding is daarmee het lastige probleem van het contact met twee elkaar bestrijdende EVC's wel van de baan, doch de oplossing is feitelijk geforceerd, hetgeen niet de bedoeling van het WVV-bestuur kan zijn geweest. De kwestie van de scheuring in de Nederlandse communistische vakbeweging was niet als punt op de agenda geplaatst. De WVV-leiding heeft steeds de geit en de kool willen sparen en niet formeel partij willen kiezen, aangezien ze in dat geval de kans op onenigheid groter achtte dan die op meerdere eenheid in de gelederen der volgelingen. Dit blijkt o.m. uit de bovenstaande verdediging van SAILLANT en de door SANTI uitgebrachte kritiek.

Het vertrek van BRANDSEN heeft het WVV echter voor een fait accompli gesteld.

De WVV-leiding zal zich realiseren dat zij door dit verloop van zaken mogelijk een nieuw probleem onder ogen moet zien. Daar de "oude" EVC zich thans tegen het WVV heeft gekeerd, komt het WVV-bestuur in een positie dat het zijn beleid tegenover de aangesloten organisaties moet verdedigen. Het kan zich - ook met het oog op de uitbreiding van zijn invloedssfeer naar het Midden-Oosten en Afrika - niet permitteren de schijn op zich te laden als zouden alleen vakorganisaties wier leiding "zuiver in de leer is", een plaats in het WVV waardig zijn. Voor het WVV zal het echter geenszins eenvoudig zijn hier klare wijn te schenken.

Goedkeuring van optreden BRANDSEN door de EVC.

Op 6 april gaf BRANDSEN in een verbondsbestuursvergadering van de EVC een verslag van zijn bevindingen te Warschau. Het verbondsbestuur verleende zijn goedkeuring aan het optreden van BRANDSEN in Polen en besloot de Eenheidsvakcentrale uit het Wereldvakverbond te laten treden. (Deze beslissing en de hiernavolgende

G E H E I M

besluiten werden bekrachtigd op een hoofdbesturenvergadering van 18 april). De afzonderlijke EVC-bedrijfsbonden zouden slechts bij de Vakverenigingsinternationales van het WVV blijven aangesloten, indien deze VVI's geen vertegenwoordigers van de EVC-1958 tot hun bijeenkomsten toelaten. (Dit besluit maakt een onwerkelijke indruk daar immers de VVI's in feite ook ten aanzien van de vakbondspolitiek onderafdelingen van het WVV zijn en zij voor hun vergaderingen de EVC-1958 altijd hebben uitgenodigd).

De "oude" EVC wil overigens wel pogen om nog bestaande contacten met nationale vakverbonden achter het IJzeren Gordijn en met de communistische vakbeweging in Frankrijk en Italië aan te houden. In dit verband zij vermeld dat de "oude" EVC sedert kort contact heeft met enkele West-Duitsers die in geregelde verbinding staan met de FDGB, het Oost-Duitse vakverbond. Deze lieden, die geheel op de hand van de "oude" EVC zijn, werken er aan mee om propagandamateriaal van de "oude" EVC onder de aanhang van de FDGB te verspreiden.

De "oude" EVC heeft voorts de grote trom geroerd over het incident te Warschau. De door BRANDSEN op de zitting van het Executief Comité van het WVV afgelegde verklaringen drukte zij in haar orgaan "Werkend Nederland" af, terwijl zij vertalingen daarvan toezond aan verschillende buitenlandse vakorganisaties.

Ondanks de gang van zaken te Warschau is de persoonlijke verstandhouding tussen BRANDSEN en het Poolse vakverbond - getuige enkele uitlatingen van die zijde - mogelijk niet verslechterd. Of de "oude" EVC, nu deze uit het WVV is getreden, zich op het gebied van de internationale communistische vakbeweging nog kan laten gelden, is echter erg onwaarschijnlijk. Reeds vóór de bijeenkomst te Warschau was het voor de "oude" EVC een teken aan de wand, dat zij, in tegenstelling tot de EVC-1958, geen enkele uitnodiging tot bijwoning van 1 mei-festiviteiten uit volksdemocratische landen had ontvangen.

Van de EVC-1958 vertrokken drie bestuurders op 21 april per vliegtuig via Moskou naar Peking. Ook zal een delegatie van de EVC-1958 het Tsjechoslowaakse vakbondcongres te Praag omstreeks mid-

GEHEIM

den mei bijwonen.

Een delegatie van de "oude" EVC bestaande uit B. BRANDSEN en H. GORTZAK (het gewezen Tweede Kamerlid voor de CPN) vertrok eveneens Oostwaarts, evenwel niet naar een der satelliet-landen, doch naar Belgrado. Zij waren uitgenodigd als gasten deel te nemen aan het congres van de autonome Joegoslavische vakbeweging, dat van 23 tot 28 april wordt gehouden.

Het is nauwelijks aan te nemen dat deze stap voor de "oude" EVC een aanbeveling betekent bij eventuele pogingen tot het onderhouden van contacten binnen de Sowjet-Russische invloedssfeer.

13 mei 1959

GEHEIM